

Handläggare
Anette Manoti
Telefon: 08-50824482**Till**
Skärholmens stadsdelsnämnd

Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5)

Svar på remiss från kommunstyrelsen Dnr:110-499/2016

Förvaltningens förslag till beslut

1. Skärholmens stadsdelsnämnd godkänner detta remissvar
2. Remissvaret skickas till Bostads- och demokratiroteln

Susanne Leinsköld
StadsdelsdirektörAnneli Hilmersson
Avdelningschef

Sammanfattning

Stadsdelsförvaltningen tillstyrker de förslag som Demokratiutredningen föreslår.

Utredningen föreslår att kommunfullmäktige ska få mer att säga till om. Vidare att ett flertal åtgärder genomförs för att underlätta för de politiskt förtroendevalda att kunna genomföra sina uppdrag.

Utredningen resonerar och ger förslag kring de bekymmer som finns med ett sjunkande deltagande i politiska partier. Idag är det endast ca 100 000 invånare i Sverige som är medlemmar i ett parti.

Utredningen vill att så kallade folkmotioner införs till riksdagen och till kommun- och landstingsfullmäktige. Det innebär att en enskild individ kan väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen eller av de folkbokförda i en kommun eller ett landsting ska det tas upp som en motion. För stadsdelsförvaltningar och kommuner innebär det att medborgarförslagen ersätts med folkmotioner.

Utredningen anser även att ungas möjligheter till inflytande behöver stärkas. Kommuner föreslås kunna genomföra en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år i valen 2018 och 2022.

Bakgrund

En remiss har inkommit till Skärholmens stadsdelsnämnd. Stadsdelsförvaltningen har fått i uppdrag att svara på 2014 års betänkande av Demokratiutredningen - Delaktighet och jämlikt inflytande "Låt fler forma framtiden!" SOU 2016:5. Utredningen har 437 remissinstanser. Regeringen beslutade den 17 juli 2014 att uppdra åt en särskild utredare att utarbeta förslag till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin och att stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen. Samma dag utsågs f.d. generaldirektör Olle Wästberg som särskild utredare. En parlamentarisk referensgrupp tillsattes med representation från alla politiska partier och en expertgrupp med personer från hela landet inom kommun, landsting, myndigheter, universitet, näringsliv och civilsamhällesorganisationer har varit tillgängliga för utredningen. I enkäter och intervjuer har invånare fått uttrycka sina åsikter, liksom ovan nämnda representanter i olika samråd och konferenser. Stadsdelsförvaltningen har glatt sig över att så många Skärholmsbor deltagit på Demokratiutredningens sammankomster. Utredningstexten omfattar 737sidor med en forskningsantologi på 707 sidor.

16 forskningsrapporter beställdes i Demokratiutredningen, en film om ungas demokratisyn genomfördes och finns tillgänglig på nätet <http://youtube/QSdt4GbgBa0>. Utredningens hemsida har varit välbesökt och elva nyhetsbrev har skickats ut under arbetets gång.

Ärendet

Politiska partiers bekymmer

Demokratiutredningen handlar till stor del om att uppmärksamma så kallade kulturförändringar i vårt land, exempelvis det faktum att få invånare är engagerade i politiska partier. Idag har de politiska partierna bara 100 000 medlemmar av nära 9 miljoner invånare. Demokratiutredningen konstaterar att de politiska partierna inte längre är en kanal för att suga upp människors uppfattningar emellan valen. Ett bekymmer som nämns är att partierna är osynliga i människors aktiviteter mellan valen. Här uppmärksammar Demokratiutredningen vikten av mötesplatser och samlingslokaler för att dessa demokratiska möten ska kunna ske. Men inte bara de fysiska mötena betonas. Utredningen konstaterar även att politiker och myndigheter använder sociala medier som en slags anslagstavla istället för ett forum för debatt. Utredningen prövade därför under några veckor att diskutera och debattera sina förslag i sociala medier. Försöket var lyckat och utvärderingen visade att flera

besökare tog till sig och fick ny kunskap, såväl som en större förståelse för demokratiska processer.

Demokratiutredningen föreslår att ett nytt mål för demokratipolitiken antas; "en hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande". För att uppnå målet föreslår utredningen att regeringen ska vidta åtgärder inför och mellan valen som syftar till att öka den politiska jämlikheten.

Förslag som berör förtroendevalda

Antalet politiska uppdrag ligger på en ganska oförändrad nivå, cirka 70 000. Inom kommunfullmäktige är det vanligt med avhopp från förtroendeuppdraget innan mandatperioden är slut.

Demokratiutredningen föreslår några förändringar som tros förhindra detta. Dels anses att fullmäktiges ställning bör stärkas. Många avhopp sägs bero på att den förtroendevalde har för lite att säga till om. Dels vill utredningen förändra regeln om att den förtroendevalde måste avsäga sig uppdraget om de får bostad i en annan kommun. Förslaget tros vara viktigt för att ha kvar de yngre i kommunpolitiken, då det i större städer tar tid att få ett mer permanent boende. Ett tredje förslag till förändring är att den som tar föräldraledigt under en mandatperiod ska kunna komma tillbaka och fortsätta sitt uppdrag.

I politiska förtroendeuppdrag är andelen personer med funktionsnedsättning alldeles för liten. Demokratiutredningen vill att kommuner och Försäkringskassan ser över reglerna för ledsagning vid politiska förtroendeuppdrag. Utredningen anser inte att det är rimligt att den funktionsnedsatte ska behöva välja om ledsagartimmarna ska räcka till arbete, att hämta barnen eller följa med barnen på aktiviteter och/ eller ta ett förtroendeuppdrag.

För att motverka elitiseringen och maktkoncentrationen bör partierna i fullmäktige överväga en begränsning av antalet mandatperioder som en person kan inneha uppdraget som ordförande. Mot bakgrund av den ökade omfattningen av hot och trakasserier mot förtroendevalda föreslås att kommuner och landsting får ett ansvar för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sitt uppdrag under trygga och säkra former.

Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Ytterligare förslag är att en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Eftersom Sverige har så långt mellan valen är rösträttsåldern i praktiken oftast 20 år. De länder som har rösträttsålder vid 16 år har

ett mycket högre valdeltagande i de yngre grupperna, vilket kan hänga ihop med att 16-åringar kan lära sig mer om valet på SO-lektionerna i grundskolan.

Folkmotioner ersätter medborgarförslag

Demokratiutredningen vill ha ett tillägg i kommunallagen att kommuner ska försäkra sig om att de nått ut med information, innan beslut fattas.

Ett annat förslag som särskilt berör kommuner och landsting är att de så kallade medborgarförslagen ska tas bort och ersättas med folkmotioner. Nuvarande medborgarförslag har visat sig vara väldigt kostsamma att utreda och är sällan förankrade i någon större grupp av invånarna. En folkmotion innebär att en enskild individ kan väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen eller av de folkbokförda i en kommun eller ett landsting, ska det tas upp i fullmäktige som en motion. Utredningen föreslår dessutom att en nationell demokratiportal upprättas där det ska vara möjligt att via nätet lämna och stödja folkmotioner och ta initiativ till lokala folkomröstningar.

Socioekonomi starkt genomslag för valdeltagande

Regeringen särskilde utredare, Olle Wästberg, berättade på en hearing i Stadshuset (2016-04-18) att hans största och lite sorgliga upptäckt under arbetet med Demokratiutredningen, är hur starkt sambandet är mellan valdeltagande och socioekonomisk bakgrund. Hög inkomst- högt valdeltagande, låg inkomst-lågt valdeltagande. Främst tre faktorer framkommer i forskningsantologin som har betydelse för varför personer med låga inkomster inte röstar. 1) en vet inte hur en betar sig eller hur det går till i en vallokal. 2) det är för liten skillnad mellan de politiska partierna. 3) det finns en stark uppfattning att "min röst spelar ingen roll". Demokratiutredningen tar även upp att Sverige har för långt mellan valen, 4 år och att det gäller att hitta former för inflytande mellan valen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts på avdelningen Medborgarservice. Förutom utredningstexten har en sluthearing hållits i Stadshuset 2016-04-18 med regeringens särskilde utredare, Olle Wästberg. Ungdomsrådet har fått yttra sig om det som känts angeläget för dem.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen tillstyrker de lagförslag som Demokratiutredningen föreslår. De resonemang och bedömningar som framkommer i utredningen, uppfattas som välgrundade och lätta att förstå. Demokratiutredningen har under sina år tagit intryck

från ett stort antal personer, såväl invånare, politiska partier och förtroendevalda, anställda vid flera myndigheter, kommuner och landsting, universitet, näringsliv och inte minst flera av civilsamhällets organisationer. Det som stadsdelsförvaltningen däremot hade önskat, är mer kunskap om hur den representativa demokratin och inflytande mellan valen kan öka för de socioekonomiskt svaga grupperna.

Stadsdelsförvaltningen väljer att nedan kommentera några förslag. Demokratiutredningen konstaterar att de politiska partierna inte längre är en kanal att suga upp människors uppfattningar mellan valen. Ett bekymmer som nämns är att de politiska partierna är osynliga i människors aktiviteter mellan valen. Här uppmärksammar Demokratiutredningen vikten av mötesplatser och samlingslokaler för att dessa demokratiska möten ska kunna ske. Stadsdelsförvaltningen konstaterar igen, hur angeläget arbetet för de medborgardrivna samlingslokalerna är för Skärholmens del. Likaså kan den Demokratiberedning som bildades i juni 2015 med politiker från stadsdelsnämnden och representanter från Skärholmens civilsamhälle, värnas som en mötesplats och möjlighet för aktiviteter mellan valen.

Ett av utredningens intressanta förslag är att sänka rösträttsåldern till 16 år. De länder som har rösträttsålder vid 16 år har ett mycket högre valdeltagande i de yngre grupperna, vilket kan hänga ihop med att 16-åringar kan lära sig mer om valet på SO-lektionerna i grundskolan. Dessutom tros den som bor hemma hos sina föräldrar, troligare gå tillsammans med föräldrarna för att rösta. Något som Skärholmens Ungdomsråd tänker kan fungera tvärtom också. Sänkt rösträttsålder har flitigt kommenterats av Ungdomsrådet, här är några röster från deras chatt 2016-04-18:

" -Vad jag försöker säga är att valdeltagandet troligen skulle öka åt båda hållen, både bland yngre och äldre! Om den unge kommer från grundskolan och nyss lärt sig om valet och hur en kan förändra samhället, om hur allt går till här i Sverige, så kommer 16-åringen troligen vara väldigt entusiastisk till att få rösta och göra förändring. Har en sedan föräldrar som inte intresserar sig för valet, kanske för att de har utländsk bakgrund, så tror jag att 16-åringen kan vara den som drar igång och får med sig föräldrarna till vallokalerna. Intresse och engagemang smittar."

"-Vid 16-års ålder börjar en jobba, köra moped och övningsköra, i och med det så ska en följa lagarna. Då borde en också kunna få påverka och förbättra dem."

”-Jag tycker att delaktighet i samhället generellt bland unga kommer höjas. Ungdomars politiska makt har alltid kommit i andrahand/varit bortprioriterat, då en som ung alltid känner sig exkluderad i alla processer tills man är 18 år och "mogen". Att unga bjuds in till den politiska samhällsdiskussionen officiellt, skulle inviga fler röster och engagerade unga. Det skulle dessutom påverka de politiska partierna.”

”- Att unga inkluderas partipolitiskt i frågan om hur landet styrs skulle förändra perspektivet på partipolitiken. Skolfrågor, arbetslöshet och andra "ungdomsfrågor" skulle tas mer på allvar och även förhoppningsvis leda till en process där unga inkluderas mer direkt i diskussioner kring partierna och vad de vill. Utbildningen på högstadiet skulle även ta en ny form, då man behöver lära ut mer om statsskick, val, partierna, politik med mera.”

”-Finns absolut inga nackdelar alls! Vissa tror att många är "omogna" eller kommer att "rösta bara för att", men hur ofta har vi inte redan sett dessa beteendemönster hos vuxna?”

”-En bra sak kan även vara att det nu finns många vuxna som röstar för nutiden, medan unga troligen skulle rösta för att förbättra framtiden. Vi unga kommer såklart rösta ur vår synvinkel, vilket är framtiden.”

Stadsdelsförvaltningen känner igen sig i Demokratiutredningens uppmaning om sociala medier. Utredningen menar att politiker och tjänstepersoner borde använda sociala medier som ett forum för debatt och inte som idag, som en slags anslagstavla. Att använda sociala medier för en större potential förutsätter en förändrad syn och bemanning av webbplatser, då ett medium värt namnet kräver aktivitet flera gånger per timme.

En faktor som är svår att påverka på kort sikt är att människor med lägre inkomster även har lägre tillit till samhället. En låg tillit till samhället hör ihop med ett lågt valdeltagande. Att öka tilliten till samhället är en grannliga uppgift som demokratin inte får vika ifrån, vilket framkommer i Stockholm Stads Sociala Hållbarhetskommisions rapporter. Däremot att veta hur en ska göra i en vallokal och att det ska vara lätt att rösta, anses som lätta och kortsiktiga faktorer som kan öka valdeltagandet. Skärholmens civilsamhälles olika satsningar på hur en röstar och hur en gör i en vallokal känns därför angeläget för förvaltningen att fortsätta stödja. Likaså att stadsdelsförvaltningen fortsätter uppmärksamma och

uppmuntra att Skärholmens invånare tar på sig uppdrag som valarbetare. Dessa valarbetare har hittills varit en stor källa till information och stolthet i demokratins tjänst.

Stadsdelsförvaltningens Medborgarkontor arbetar bra med sitt nära samarbete med Valmyndigheten vid förtidsröstning. Stockholm Stads valkansli har inte haft möjlighet att genomföra insatser mellan valen, ej heller vissa insatser under valperioden. Förvaltningen skulle se positivt på en förstärkning av valkansliet och önskar att det vore möjligt att ta del av deras expertis även i mellanvalsperioderna.